

علم أصول الفقه

٤-٧-١٩ الهيكلية العامة للدراسات

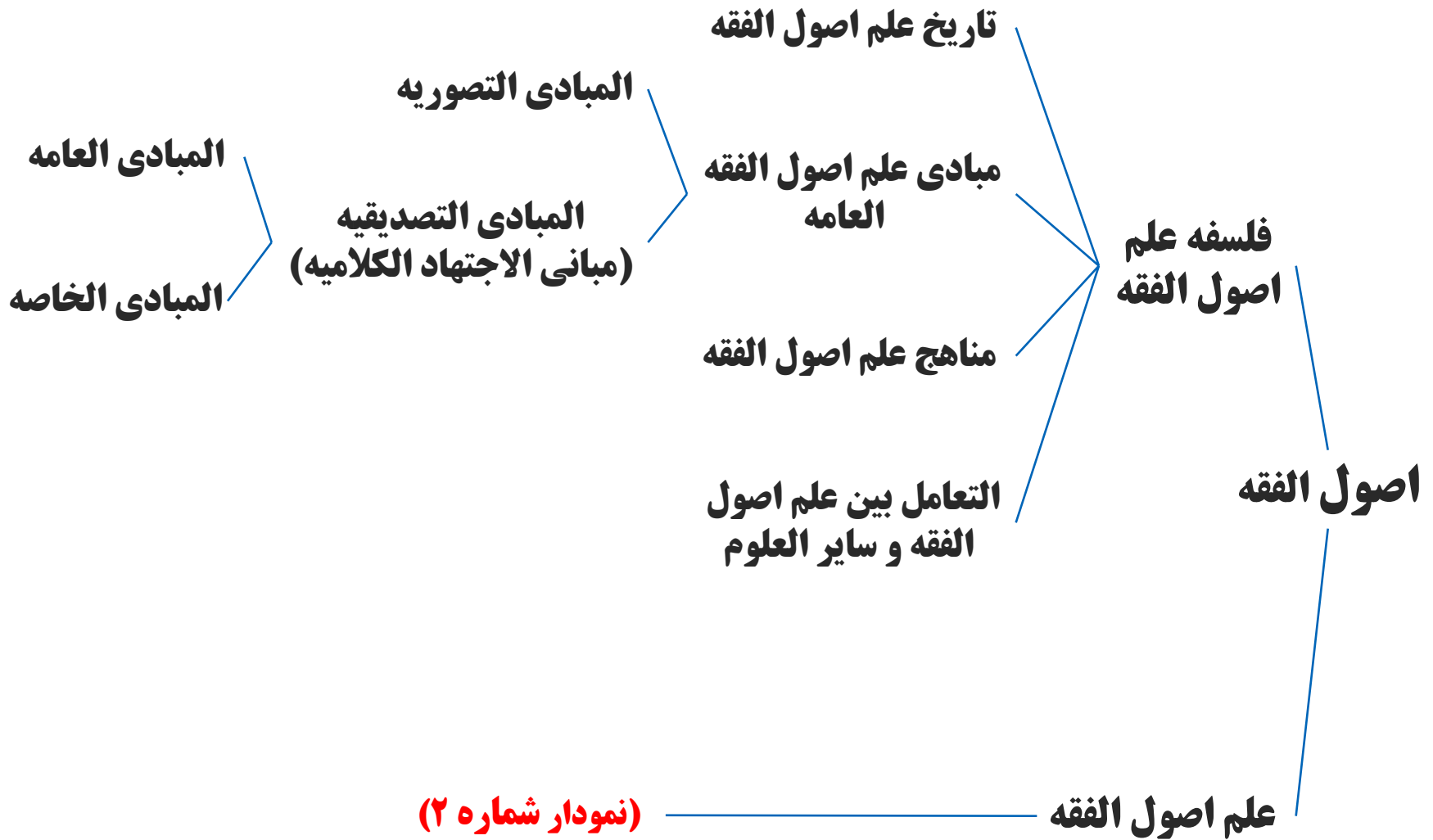
٥

الأصولية

دراسات الاستاذ:

مهدي الهادي الطهراني

(نمودار شماره ۱)

(نمودار شماره ۲)

علم أصول الفقه

فلسفه علم اصول فقه

- فلسفه علم اصول فقه
- فلسفه‌ی علم، فلسفه‌ی مضاف
- فلسفه‌ی علم، معرفت ثانوی
- دستاوردهای فلسفه‌ی علم
- فلسفه‌ی علم و رؤوس ثمانیه
- هدف از مقایسه‌ی فلسفه‌ی علم با رؤوس ثمانیه

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- در بحث-های کهن، بحثی به عنوان مقدمه-ی یک علم مطرح می-گشت که به آن رؤوس ثمانیه می-گفتند* . آیا رؤوس ثمانیه، جزو فلسفه-ی علم است؟ اگر این گونه است بحث-های آن در کدام بخش از فلسفه-ی علم جای می-گیرد؟ برای پاسخ به این سؤالات، تک تک رؤوس ثمانیه را مورد بررسی قرار می-دهیم:

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- الف. سِمَتِ علم
- یکی از رؤوس ثمانیه، سمة العلم یا وجه تسمیه-ی یک علم است*.
در بحث-های فلسفه-ی علم آن جا که علم را تعریف می-کنیم، وجه تسمیه-ی آن هم تبیین می-شود. تعریف یک علم جزو مبادی تصویری آن علم است، پس سمة العلم در بخش مبادی فلسفه-ی علم مطرح می-گردد.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- ب. مؤلف علم
  - دومین مطلب از رؤوس ثمانیه مدون و مؤلف یک علم است*.
- مشخص است این بحث در تاریخ علم که اولین بخش فلسفه-ی علم است، قرار می-گیرد.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- ج و د: غرض و منفعت علم
- دو بحث دیگر در رؤوس ثمانیه غرض علم و منفعت علم است*.
- غرض علم غیر از غرض عالم و ایجاد کننده-ی آن علم است. مقصود از غرض علم، ثمره-ای است که بر علم مترتب می-شود و مراد از منفعت، ثمرات غیر مستقیمی است که به دنبال علم حاصل می-گردد**.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- در تعریف علم که از مبادی تصویری علم است، غرض آن علم روشن می-گردد. به طور مثال وقتی علم منطق را به ابزاری که اندیشه را از خطا باز می-دارد، تعریف می-کنیم، غرض منطق را که جلوگیری از خطا در اندیشه است، به تصویر کشیده-ایم.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- بحث منفعت علم در تعامل آن علم، با سایر علوم آشکار می-گردد.
در آن جا بیان می-کنیم که این علم چه کمکی به علوم دیگر می-کند
و چه کمکی از سایر علوم می-گیرد.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- هـ. مرتبه علم
- از جمله بحث-های رؤوس ثمانیه، رتبه و مرتبه-ی یک دانش است. یعنی دانش مورد نظر، بر چه دانش-هایی مقدم و از چه دانش-هایی مؤخر است* . در بحث تعامل یک علم با سایر علوم که آخرین بخش فلسفه-ی علم را تشکیل می-دهد، مرتبه-ی آن علم هم معلوم می-گردد.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- و. جنس علم
- یکی دیگر از رؤوس ثمانیه، جنس یک علم است. دانش ما از چه سنخی است آیا یک دانش عقلی است یا یک دانش نقلی؟ آیا دانش مورد نظر بر پایه-ی تحلیل عرف استوار است؟*

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- جنس یک علم در روش-شناسی آن علم مورد مطالعه قرار می-گیرد. اگر آن علم از روش عقلی استفاده می-کند، از علوم عقلی است و اگر از روش نقلی بهره می-گیرد، یک دانش نقلی است و اگر روش تجربی در آن به کار می-آید، یک دانش تجربی است. اگر ترکیبی از این روش-ها است، در هیچ یک از این علوم به صورت خاص قرار نمی-گیرد و بحث-های آن از سنخ-های مختلف خواهد بود. علم اصول فقه از همین دسته است، جایی صبغه-ی عقلی می-یابد، در جایی دیگر صبغه-ی نقلی پیدا می-کند و جایی هم کاملاً عرفی می-شود.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- ز. قسمت علم
- تقسیم یک علم به بخش-های مختلف، یکی دیگر از بحث-های رؤس ثمانیه است* . بخشی از این بحث در تعریف علم و بخش دیگر در بحث روش-های علم مطرح می-گردد.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- قسمتی از بحث-های مربوط به تقسیم علم، در تعریف علم قرار می-گیرد؛ زیرا در آنجا به دنبال جامعی هستیم که همه بحث-های علم را در بر گیرد و بحث-های غیر آن علم را شامل نشود، قهراً در آنجا به قسمت-های مختلف علم اشاره خواهیم کرد.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- قسمتی دیگر از این بحث - از یک منظر دیگر - در بحث روش علم قرار می-گیرد؛ مثلاً وقتی که روش-های علم اصول را مطالعه می-کنیم، به صورت طبیعی به قسمت-های مختلف علم اصول اشاره می-کنیم. در جایی علم اصول از اصول عملیه صحبت می-کند و در جایی از امارات. آن جا که از امارات سخن می-راند، گاهی از کبرای حجیت اماره صحبت می-کند و گاهی از صغرای آن. توجه به این بحث-ها برای رسیدن به روش-های مورد نیاز آنها است. پس در واقع ما آن علم را تقسیم می-کنیم تا روش-های موجود در هر بخش را شرح نماییم.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- بیان این مطلب لازم است که فهرست یک علم که به آن تقسیم علم می-گفتند، در اول خود آن علم می-آید. طبقه-بندی بحث-های موجود در یک علم - که بر اساس معیاری که در علم می-پذیریم و تعریفی که از آن علم ارایه می-کنیم، صورت می-گیرد - داخل خود علم است و با این نگاه از بحث-های فلسفه-ی علم خارج می-شود.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- ح. روش-های تعلیم
- آخرین مطلب در رؤوس ثمانیه، روش-های آموزشی است*.* آنچه
 قداما در بحث روش-های آموزشی مطرح می-نمودند، تقریباً همان
 متدلوژی امروزی است. در واقع بحث در مورد روش-شناسی خود
 علم بوده است که بر آن نام روش-های آموزشی نهاده شده بود؛ در
 حالی که اصلاً از روش-های آموزشی سخنی در میان نبوده است.

فلسفه-ی علم و رؤوس ثمانیه

- بحث روش آموزش از روش علم جدا است. گاه بحث می-کنیم که با چه روشی می-توان به مطالعه-ی مسایل اصولی پرداخت؟ و آیا این روش عقلی است، یا نقلی و یا عرفی؟ اما گاه سخن از این است که علم اصول را با چه روشی آموزش دهیم. بحث آموزش یک علم و روش آن به فلسفه-ی علم مربوط نیست؛ این بحث به تعلیم و تربیت بر می-گردد.